

ліджуваного періоду становила 72,8-81,3 %). За статтю найбільшу частку упорядков 2007-2010 рр. становили жінки. Частка працівників підприємства з вищою освітою щороку підвищується, і в 2010 р. становила 17,4 %. Питома вага працівників пенсійного віку у 2007-2010 рр. перебувала в межах 45-47,8 %.

Табл. 3. Кваліфікаційний склад працівників ПРАТ "ЛКФ "Атлас"

Показники	2007 рік	Питома вага, %	2008 рік	Питома вага, %	2009 рік	Питома вага, %	2010 рік	Питома вага, %
Середньооблікова чисельність працівників	225	100,0	205	100,0	214	100,0	213	100,0
зокрема за розрядами:	128	56,9	127	61,9	131	61,2	131	61,5
I	5	2,2	5	2,4	5	2,3	5	2,3
II	7	3,1	7	3,4	6	2,8	4	1,9
III	36	16,0	35	17,1	32	15,0	28	13,1
IV	40	17,8	40	19,4	45	21,0	47	22,1
V	20	8,9	20	9,8	23	10,8	21	9,9
VI	20	8,9	20	9,8	20	9,3	26	12,2
Середній тарифний розряд	3,9	-	3,9	-	4,0	-	4,1	-

Середній тарифний розряд працівників товариства протягом 2007-2010 рр. має тенденцію до збільшення (коливається в межах 3,9-4,1), що свідчить про позитивні тенденції в кваліфікаційному рівні.

Наступним етапом, що доповнює аналіз динаміки і складу працівників є аналіз руху персоналу, який передбачає детальне вивчення процесів, пов'язаних з прийомом та звільненням працівників підприємства. Для проведення аналізу руху персоналу (табл. 4) доцільно використовувати такі аналітичні показники, як коефіцієнти:

- оновлення персоналу, що розраховується відношенням загальної кількості прийнятих на роботу до середньоспискової чисельності персоналу;
- звільнення персоналу, що визначається відношенням загальної кількості звільнених з роботи до середньоспискової чисельності персоналу;
- плинності персоналу – обчислюється відношенням кількості звільнених з усіх причин до середньоспискової чисельності персоналу.

Табл. 4. Аналіз руху працівників підприємства

Коефіцієнт	Рік				Відхилення від попереднього періоду		
	2007	2008	2009	2010			
Оновлення	0,1	0,2	0,14	0,1	0,1	-0,06	-0,04
Звільнення	0,12	0,24	0,13	0,13	0,12	-0,11	-
Плинності	0,12	0,19	0,13	0,12	0,07	-0,06	-0,01
Загального обороту	0,19	0,43	0,28	0,23	0,24	-0,15	-0,05

З табл. 4 видно, що коефіцієнт плинності протягом досліджуваного періоду знаходився в межах норми, спостерігається тенденція і до його зниження. Ефективність використання виробничого персоналу значною мірою визначається ступенем механізації виробничих процесів. У ПРАТ "ЛКФ "Атлас" рівень механізації становить 66,2 %, зокрема основного виробництва 73,2 %. Треба зазначити недостатній рівень механізації допоміжного виробництва.

Висновки. Таким чином, з проведеного аналізу забезпечення підприємства трудовими ресурсами випливає, що склад його персоналу характеризується досить якісним рівнем. Свідченням цього є достатній рівень кваліфікації працівників, значний досвід роботи більшої частини працюючих. Проведені розрахунки плинності кадрів доповнюють аналіз і дають змогу дійти висновку, що склад трудового колективу на досліджуваному підприємстві характеризується стабільністю. Ефективність управління трудовими ресурсами значно залежить від рівня організації праці, розподілу кооперації і нормування праці, тому необхідним є доповнення аналізу використання трудових ресурсів системою показників, які характеризують їх рівень, що стане об'єктом наших наступних досліджень.

Література

1. Заярна Н.М. Проблеми і перспективи розвитку трудових ресурсів в Україні / Н.М. Заярна, О.М. Каралос // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 172-175.
2. Кабушкин Н.И. Основы менеджмента / Н.И. Кабушкин. – Минск : Изд-во "Новое знание", 2000. – 336 с.
3. Калина А.В. Организация и оплата труда в условиях рынка / А.В. Калина. – К. : Вид-во МАУП, 2003. – 312 с.
4. Качан Є.П. Управління трудовими ресурсами / Є.П. Качан. – К. : Вид. дім "Юридична книга", 2005. – 358 с.
5. Холод З.М. Управління та ефективність використання виробничого персоналу структур видавничо-поліграфічного комплексу України : монографія / З.М. Холод, І.І. Малярчук, О.І. Копилук та ін. – Львів : Вид-во УАД, 2008. – 196 с.

Холод З.М., Волович О.Б. Эффективность управления трудовыми ресурсами полиграфических предприятий

Исследован процесс управления трудовыми ресурсами, в частности этапы, принципы и методы. Дана оценка трудоресурсной ситуации на полиграфическом предприятии: осуществлена оценка обеспечения предприятия трудовыми ресурсами, анализ качественного состава, рассчитаны показатели, характеризующие движение трудовых ресурсов.

Ключевые слова: трудовые ресурсы, управление, эффективность, текучесть, квалификация, уровень механизации.

Kholod Z.M., Volovych O.B. Management efficiency by labour resources of printing companies

We study the process of human resource management, in particular, steps, principles and methods. The estimation of the labor resource situation in the printing plant: assessment carried out to ensure the enterprise workforce, the quality of the analysis, calculated indicators of the labor movement.

Keywords: human resources, management, efficiency, turnover, qualifications, level of mechanization.

УДК 336.71:339.747 Доц. Г.Є. Шпаргало, канд. екон. наук – Львівська КА

УКРАЇНЬСЬКА БАНКІВСЬКА СИСТЕМА 2009-2011 РОКІВ, НАСЛІДКИ КРИЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Досліджено основні чинники впливу на розвиток банківської системи України та індикатори її стану. Проаналізовано ресурсну базу, кредитний портфель, динаміку

відсоткових ставок та фінансові результати банківської системи України. Визначено перспективи розвитку банківського ринку.

Ключові слова: банки з іноземним капіталом, депозити, кредити, проблемна заборгованість за кредитами, відсоткові ставки, цінні папери.

Постановка проблеми. Національна банківська система України історично формувалась на принципах залучення національного капіталу в ресурсну базу банків і трансформації цього капіталу на потребу економіки. Відповідно до цього формувались і системні відносини між банками і реальним сектором економіки, між банками та державою.

Криза 2008-2009 рр. наочно продемонструвала неефективність наявних методів державного регулювання фінансового сектору України, а також вказала на помилковий вектор розвитку системи державного регулювання і нагляду. Сьогодні в Україні, як і у світі загалом, склалась сприятлива ситуація щодо вироблення нової стратегії творення національної банківської системи та відновлення довіри суспільства до неї. Криза дає шанс.

Перед владою і Національним банком України (НБУ), учасниками фінансових ринків стоїть завдання – виробити нові стандарти банківського нагляду, визначити нові принципи формування банківської системи, стратегічні цілі її розвитку, призначення банків в Україні.

Якість нових стандартів банківського нагляду, їх відповідність сучасним вимогам до стану банківської системи, їх відповідність потребам її подальшого розвитку, має стати тим запобіжником, який, якщо не повністю знівелює вплив ймовірних наступних криз, то хоча б утримає цей вплив на безпечному для національного ринку капіталу рівні.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми виходу банківської системи України з кризової ситуації присвячено низку наукових праць. Серед вітчизняних авторів, праці яких присвячено зазначеному питанню, слід назвати Г. Багратян, В. Гєсць, Г. Карчева, В. Міщенко, Ю. Уманців та ін. [2-4, 7, 8].

Виклад основного матеріалу. Для банківської сфери 2010-й рік став роком стабілізації та "згасання" глибоких процесів, що відбувались в попередні півтора року. Різне зменшення відрахувань до резервів, скорочення адміністративних витрат та стабільний операційний дохід банків призвели до зменшення кількості збиткових банків від 64 станом на кінець 2009 р. до 35 за результатами 2010 р. Сукупні збитки українських банків, за підсумками 2010 р., становили 13,0 млрд грн (проти 38,4 млрд грн станом на 01.01.2010 р.), причому понад 93 % цих збитків зафіксувало лише чотири банки (два банки I групи та два банки II групи) [1, 5, 6].

Хоча до прибуткової діяльності в загальному за системою ще далеко, бо обсяги кредитування перебувають на низькому рівні, проте чіткі ознаки оздоровлення в банківському середовищі вже намітилися: повернення вкладників до банків, обережне відновлення кредитування, сповільнення зростання проблемної заборгованості – все це дає підстави для сподівання на те, що 2011 р. стане переломним роком у процесі одужання фінансової системи України. Проаналізуємо детальніше такі показники банківської системи України, як депозити, кредити та проблемна заборгованість за ними, динаміка відсоткових ставок, цінні папери, частка банків з іноземним капіталом.

Стан депозитів юридичних та фізичних осіб, їх динаміку зображено на рис. 1 [1]. Депозити фізичних осіб у 2010 р. приросли на 61,0 млрд грн, або на 28,5 %, – до 275,1 млрд грн, цим самим перевищивши показники передкризового 2008 р. (217,9 млрд грн). Основні причини зростання депозитів населення: стабілізація валютного курсу; відновлення довіри до банківської системи; відсутність альтернативних інструментів інвестування коштів, які були вилучені з банків у 2008-2009 рр.

Характерним є те, що майже 70 % (41,8 млрд грн) приросту депозитів забезпечили вклади у національній валюті, залишки за якими на 01.01.2011 р. становили 142,9 млрд грн. Цьому сприяло, окрім зменшення курсових змін, також і те, що відсоткові ставки закладами у гривнях вдвічі перевищували ставки за валютними вкладками. Водночас, поживлення ділової активності сприяло фактичному відновленню залишків за коштами сектору нефінансових корпорацій (юридичних осіб): 118-95-116 млрд грн відповідно станом на 1 січня 2009-2010-2011 р. Гальмівним фактором для інтенсивнішого зростання залишків є дефіцит обігових коштів в умовах обмеженого кредитування банками економіки [5, 6].

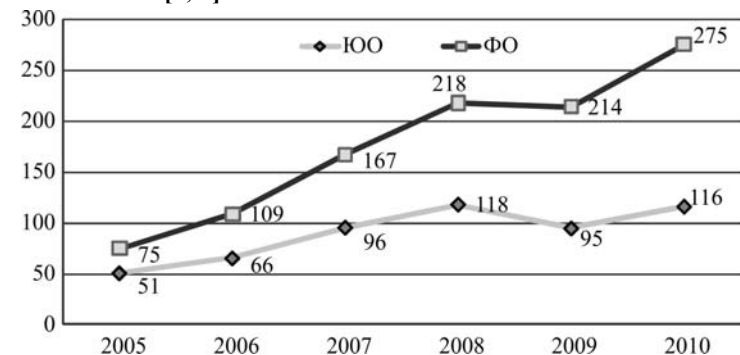

Рис. 1. Динаміка залишків коштів юридичних та фізичних осіб (млрд грн)

Кредитний портфель юридичних та фізичних осіб, його динаміку зображено на рис. 2 [1]. В умовах нестабільного фінансового стану позичальників та високого рівня проблемної заборгованості, у 2010 р. продовжилося скорочення залишків за кредитами, що надані фізичним особам. Так, упродовж 2010 р. вони скоротилися на 13,1 % (у 2009 р. – на 14,0 %) і на 01.01.2011 становили 209,5 млрд грн. За таких умов кредити, надані корпоративному бізнесу, стали рушієм банківського сектору в Україні. Відбулася переорієнтація комерційних банків зі сегмента ритейлового кредитування на фінансування підприємств: якщо протягом 2005-2008 рр. частка кредитів, наданих корпоративному бізнесу в загальній сумі кредитів резидентів невпинно падала з 74 % до 60 %, то вже станом на 01.01.2011 р. вона становила 68 %. Таким чином, залишки за кредитами корпоративному бізнесу зросли впродовж 2010-р. на 38,7 млрд грн, або на 8,4 % та досягли позначки 501,0 млрд грн. (зростання у 2009 р. – 4,2 %).

Рис. 2. Динаміка кредитів юридичних та фізичних осіб (млрд грн)

Основним джерелом нарощення кредитування стали кредити в національній валюті (+39,0 млрд грн), що покращило валютну структуру виданих кредитів: частка кредитів у гривні зросла з 58,8 % до 62,1 %. Внаслідок обережної позиції комерційних банків щодо фінансування інвестиційних проєктів та зниження інвестиційної активності самого бізнесу, за цільовим призначенням переважали кредити в поточну діяльність, частка яких досягнула 83,0 %. 65,4 % загального приросту заборгованості за кредитами корпоративному бізнесу забезпечено кредитами, наданими підприємствам торгівлі та переробної промисловості.

Часткове оздоровлення економіки та покращення фінансового стану позичальників дозволило банкам збільшити терміни кредитування, а саме: частка залишків за кредитами терміном до одного року скоротилася до 41,6 % з відповідним зростання питомої ваги кредитів терміном понад 5 років до 13,7 %. Частка кредитів терміном 1-5 років не змінилася та становила 44,7 %. Поряд зі зростанням портфеля корпоративних клієнтів, у 2010 р. відбулось також і збільшення залишків за простроченими кредитами на 13,2 млрд грн – до 65,6 млрд грн (у 2009 р. приріст становив 42,1 млрд грн). Хоча частка проблемної заборгованості у загальному обсязі залишків кредитів продовжила зростати (від 11,3 % у 2009 до 13,1 %), проте темпи цього зростання значно скоротилися та вже не виглядають такими загрозливими, як рік тому [5, 6].

Весь 2009 р. та початок 2010 р. ознаменувалися зростанням вартості депозитів, з метою запобігання їх відтоку. Проте починаючи з квітня 2010 р., коли банківська система почала відчувати надлишкову ліквідність, відзначається постійна низхідна динаміка відсоткових ставок. Динаміка відсоткових ставок за кредитами суб'єктам господарювання у 2010 р. (рис. 3) була аналогічною: досягнувши у квітні піку (у гривнях – 29-31 %, у доларах США та євро – 21-23 % реальних річних), відсоткові ставки почали невпинно знижуватися, та досягли станом на кінець року наступних рівнів: 20-22 % реальних річних у гривнях та 13-14 % реальних річних у доларах США та євро [1].

В умовах, коли стан позичальників залишався нестабільним, комерційні банки звернули свої погляди в бік облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), як інструменту розміщення вільних коштів – 95,7 % приросту портфеля цінних паперів (68,9 млрд грн станом на 01.01.2011 р. проти

30,1 млрд грн за результатами 2009 р.) відбувся за рахунок ОВДП. Проте вже до кінця 2010-го р. привабливість ОВДП істотно зменшилася – їх середньозважена дохідність знизилась у два рази (від 20 % у 2009 р. до 9-10 % у листопаді-грудні 2010 р.), крім цього, нарощення урядом державного та гарантованого державою боргу з одночасною нестабільною економічною ситуацією збільшує загрози дефолту України.

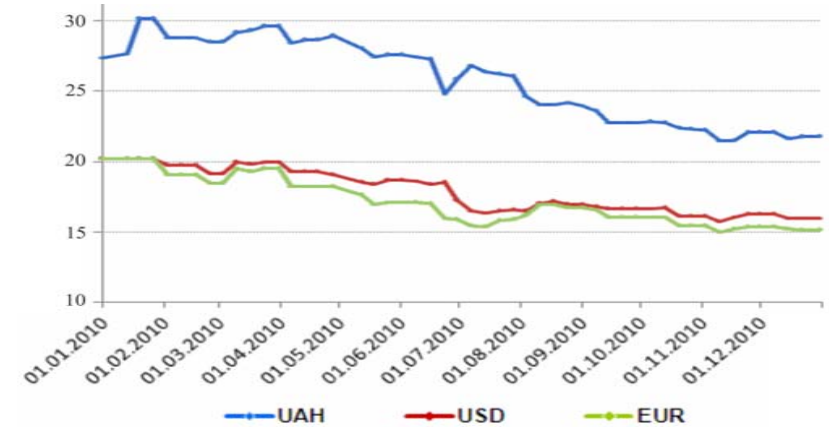

Рис. 3. Динаміка відсоткових ставок за кредитами суб'єктам господарювання у 2010 р.

Стосовно ситуації з банками з іноземним капіталом, маємо таке: станом на 01.01.2011 р. ліцензіями на здійснення банківських операцій в Україні володіло 55 банків з іноземним капіталом, кількість яких упродовж 2010 р. зросла на 4 одиниці, а частка їх капіталу в банківській системі становила 40,6 % (+4,8 відсоткових пунктів за 2010 р.). Водночас, як у 2009 р. спостерігалася протилежна тенденція: мінус 0,9 відсоткових пунктів. Кошти іноземних інвесторів стали одним із чинників, що дав змогу стабілізувати ситуацію в банківській системі та наповнити її дешевими та, що головне, довгими ресурсами. Разом з іноземним капіталом, фінансова система України отримала також нові стандарти ведення бізнесу та обслуговування клієнтів [1].

Висновки. Проаналізувавши основні показники банківської системи України останніх років, можна зробити висновки щодо найближчих очікувань на ринку банківських послуг.

В умовах зростання вартості житлово-комунальних послуг та випереджаючих темпів інфляції над зростанням реальної заробітної плати, населення у 2011 р. залишиться позичальником з низькою кредитоспроможністю. Низька дохідність ОВДП та зростання обсягу державних цінних паперів в обігу зменшить їх привабливість для комерційних банків. Процес зниження відсоткових ставок за депозитами триватиме й надалі, проте, щоб не спровокувати їх відтік з системи, банки навряд чи зможуть опустити виплати за вкладками нижче за рівень інфляції (11-13 % річних у гривнях).

З іншого боку – рефінансування НБУ комерційних банків під заставу державних цінних паперів, а також викуп регулятором надлишкової валюти, що надходить в країну, призводять до виникнення надліквідності в банківській системі. У такій ситуації конкуренція за корпоративного клієнта між комерційними фінансовими установами лише посилюватиметься, що неминуче потягне за собою зниження відсоткових ставок за кредитами. Ця конкуренція, однак, вже не відбуватиметься під гаслом "Кредити – всім, хто звернувся", що було актуальне у 2007-2008 рр., навпаки – попри прагнення піти назустріч клієнту задля залучення його на обслуговування, банки і надалі продовжать практику 2010 р., в основі якої лежать:

- ретельне зваження ризиків, прискіпливе ставлення до забезпечення та юридичної чистоти кредитної операції;
- оцінка перспективності кредитного проекту, виходячи з його прибутковості та платоспроможності позичальника;
- відмова від кредитування новостворених підприємств та нових інвестиційних проектів;
- обмежене валютне кредитування підприємств без валютної виручки;
- переважно коротко- та середньострокове (до 3-х років) кредитування.

Література

1. Аналітична записка АУБ "Уроки банківської кризи 2008-2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України", 2010. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.aub.org.ua>.
2. Уманців Ю. Економіка України в координатах глобальних фінансових дисбалансів / Ю. Уманців // Вісник Національного банку України : журнал. – 2009. – № 5. – С. 33-39.
3. Геєць В. Каталізатором фінансової кризи в Україні була світова криза, але значна частина передумов має внутрішнє походження / В. Геєць // Вісник Національного банку України : журнал. – 2009. – № 2. – С. 17-18.
4. Карчева Г. Особливості функціонування банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи / Г. Карчева // Вісник Національного банку України : журнал. – 2009. – № 11. – С. 10-16.
5. Річний звіт НБУ за 2009 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
6. Річний звіт НБУ за 2010 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
7. Багратян Г. Світова криза та Україна: проблеми й нові підходи до фінансового регулювання / Г. Багратян // Фінанси України : журнал. – 2009. – № 4. – С. 33-41.
8. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні / В. Міщенко // Вісник Національного банку України : журнал. – 2009. – № 2. – С. 3-7.

Шпаргало Г.Е. Украинская банковская система 2009-2011 годов, последствия кризиса и перспективы развития

Исследованы основные факторы влияния на развитие банковской системы Украины и индикаторы ее состояния. Проанализированы ресурсная база, кредитный портфель, динамика процентных ставок и финансовые результаты банковской системы Украины. Определены перспективы развития банковского рынка.

Ключевые слова: банки с иностранным капиталом, депозиты, кредиты, проблемная задолженность по кредитам, процентные ставки, ценные бумаги.

Shparhalo G.Ye. Ukrainian banking system 2009-2011, result of crisis and prospects for development

In the article the basic factors of influence on development of the Ukraine's banking system and indicators of its state is probed. The analysis of resource base, loan portfolio,

interest rates and financial results of the Ukraine's banking system is conducted. Determined prospects for development of the banking market.

Keywords: banks with foreign capital, deposits, loans, debt problem loans, interest rates, securities.

УДК 65:339.37

Викл. О.В. Хомів – Львівський ДУВС

МОНІТОРИНГ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВЕЛИКОФОРМАТНИХ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Встановлено, що стан фінансових ресурсів і підприємницьких можливостей роздрібних великоформатних торговельних підприємств України не забезпечує запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам та не дає змоги підприємствам досягати певних конкретних переваг стратегічного характеру.

Ключові слова: Економічна безпека, торговельні підприємства, фінансова стійкість, ліквідність, рентабельність.

Постановка питання. У сучасних умовах процес успішного функціонування та економічного розвитку вітчизняних підприємств, зокрема і торговельних, багато в чому залежить від ступеня забезпечення їх економічної безпеки. Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлюється для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування і досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки будь-якого підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і фахівці будуть здатні своєчасно виявити можливі загрози і ліквідувати шкідливі наслідки впливу окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовищ на економічну безпеку підприємства. Вирішення цього завдання неможливе без діагностики і моніторингу загроз економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наявних літературних джерел [1-6] показав, що для характеристики, оцінки, контролю і управління фінансовою безпекою підприємств абсолютна більшість авторів ґрунтується на великому арсеналі економічних показників, які використовуються у фінансовому аналізі. Проте варто зауважити, що використовувати для оцінки всі наявні показники діяльності підприємства неможливо, та й у цьому немає жодної необхідності. Тому потрібно чітко ранжувати наявні показники за групами з позиції їх важливості для оцінки економічної безпеки кожного конкретного підприємства з урахуванням галузі та конкретних умов діяльності.

Критичний огляд наукової літератури вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем безпеки показує, що більшість з них [1, 2, 4, 6] вважають оптимальним підхід до оцінки рівня безпеки на основі експертного оцінювання вагомості впливу окремих функціональних складників безпеки та внутрішніх показників, які їх визначають, і проведення оцінки за кількісними та якісними показниками-індикаторами.

Виклад основного матеріалу. Адекватність оцінки економічної безпеки підприємства значною мірою залежить від правильного вибору системи